

Participatie, identiteit en diversiteit van het jeugdwerk

Kris De Visscher Demos vzw

Demos ...

Demos is een **kenniscentrum**, actief sinds 2008. We houden ons bezig met praktijk- en beleidsontwikkelingen in de sectoren **cultuur, jeugdwerk en sport** met een focus op groepen en praktijken die **ondervertegenwoordigd en onderbelicht** zijn in onze samenleving.

We publiceren boeken en een cahier, organiseren symposia, vormingstrajecten, workshops en andere samenkomsten. We doen onderzoek en geven advies aan organisaties en overheden.

www.demos.be

1. Legitimiteit van jeugdwerk

Bij **sport** is het voor de meeste mensen duidelijk wat er gebeurt en wat de positieve gevolgen zijn op kinderen en jongeren: het is goed voor je lichaam, je kan negatieve energie kwijt, je kan je leefwereld verbreden, je gaat je beter in je vel voelen ...

Jeugdwerk is voor buitenstaanders veel minder klaar en duidelijk. Wat gebeurt daar precies? En wat is daar het nut van?

Jeugdwerk lijkt te kampen met een soort permanente, sluimerende **legitimiteitscrisis**:

Weggezet als een leuk, maar onschuldig tijdverdrijf op z'n eigen eilandje
Of helemaal geïnstrumentaliseerd door de doelstellingen van volwassenen.

Is dat echt zo?

1. Legitimiteit van jeugdwerk

Aan de ene kant nemen academici, politici en bekende Vlamingen het op voor het jeugdwerk, er is een duidelijk maatschappelijk draagvlak.

Aan de andere kant liggen er ook bedreigingen op de loer:

- Het **nuttigheidsdenken** neemt toe
- Veel initiatieven voor de jeugd → allemaal op één hoop gegooid?
- Druk op het jeugdwerk om mee te werken aan het **overheidsbeleid** (veiligheid, arbeidsmarkt ...)
- Druk om binnen een **afgebakende periode tastbare resultaten** te boeken → op zoek naar ‘laaghangend fruit’ en minder aandacht voor ‘moeilijkste’ jongeren

Het gevoel blijft dat de **kern** van wat jeugdwerk is niet gezien en erkend wordt en moeilijk blijft om onder woorden te brengen. Drie elementen komen dikwijls terug:

- De nadruk op vrijwilligheid, vrije keuze
- De nadruk op processen, op groei en ontwikkeling
- De nadruk op autonomie, eigenaarschap, zelforganisatie

Je zou deze kern kunnen vatten onder de noemer ‘participatie’.

2. Vormt participatie de kern van het jeugdwerk?

“De grote verdienste van het jeugdwerk bestaat in eerste instantie niet in zijn belang voor later, of voor de maatschappij of als compensatie voor de tekorten van het gezin of van de school, of als preventie tegen criminaliteit of wat dan ook. De betekenis van het jeugdwerk is in eerste instantie dat het een ruimte is waar kinderen en jongeren op een speelse manier kunnen doen wat ze niet laten kunnen: samen met leeftijdsgenoten de wereld verkennen, haar vorm geven door zich deze wereld eigen maken, er een plek verwerven en dat ook laten zien en horen. Kinderen moeten de ruimte krijgen om hun eigen leefwereld te scheppen. Volwassenen willen daar maar al te graag enkele nuttigheidsaspecten aan verbinden. Ze moeten zich hierin wat kunnen bedwingen.”

“Maar anderzijds ... jeugdwerk is ook nuttig, zij het op een speelse manier. Het is nuttig omdat het in de maatschappij ontmoeting en sociaal contact onder jongeren bevordert. Het is nuttig omdat het plekken creëert of ondersteunt waar participatie aan het maatschappelijke leven vorm krijgt, waar de civiele maatschappij gestalte krijgt. Het is geen voorbereiding op participatie later. Het is geen leren voor later en ook geen zorgarbeid of zorgelijke arbeid. Jeugdwerk is ‘nu’ participatie aan het maatschappelijk leven op de manier van de kinderen en de jongeren: op een speelse manier dus. Jeugdwerk is de ruimte voor participatie van en voor de jongeren. Begeleiders en volwassenen moeten hier met begrip en omzichtigheid mee omspringen en hun rol definiëren in relatie tot deze opdracht.”

2. Vormt participatie de kern van het jeugdwerk?

Toch een aantal bedenkingen:

1. Acterschap/agency kan betekenen dat kinderen wensen de wereld mee te ‘maken’ en er een stukje macht over te verwerven (subject te zijn), maar net zo goed kan de bedoeling zijn om ‘op te gaan’ in de wereld, om er meer toe te ‘behoren’.

“Zo streven kinderen in een bepaalde situatie al dan niet sterk naar vrijheid, én biedt of gunt die omgeving hen die vrijheid ook – of niet. Kinderen kunnen veeleer streven naar geborgenheid, en worden daarin door die omgeving al dan niet ondersteund.”

<https://k-s.be/inspraak-participatie/kwalitatief-onderzoek-met-kinderen-1/actorschap-kinderen-geven-hun-leven-en-de-wereld-vorm/>

2. In het jeugdwerk is ‘relatie’ vaak het gevolg van ‘participatie’. Door deel te nemen en mee te werken, bouw je banden voor het leven. Voor kinderen en jongeren in een kwetsbare positie gaat ‘relatie’ participatie vooraf. Zij willen eerst weten of ze de begeleiding en de andere deelnemers kunnen vertrouwen en of de relatie bruikbaar en voldoende stabiel is, voor ze deel nemen en deel hebben aan het aanbod.

2. Vormt participatie de kern van het jeugdwerk?

Toch een aantal bedenkingen:

3. Eigenaarschap en zelforganisatie zijn niet (meteen) haalbaar voor alle kinderen en jongeren. Wie veel zorgen aan zijn hoofd heeft en/of opgroeit met weinig ondersteuning in z'n omgeving, beschikt niet altijd over de nodige ruimte en het comfort om eigenaarschap op te nemen en zichzelf te organiseren. Aandacht voor de ondersteuning die kinderen en jongeren nodig hebben ifv eigenaarschap.

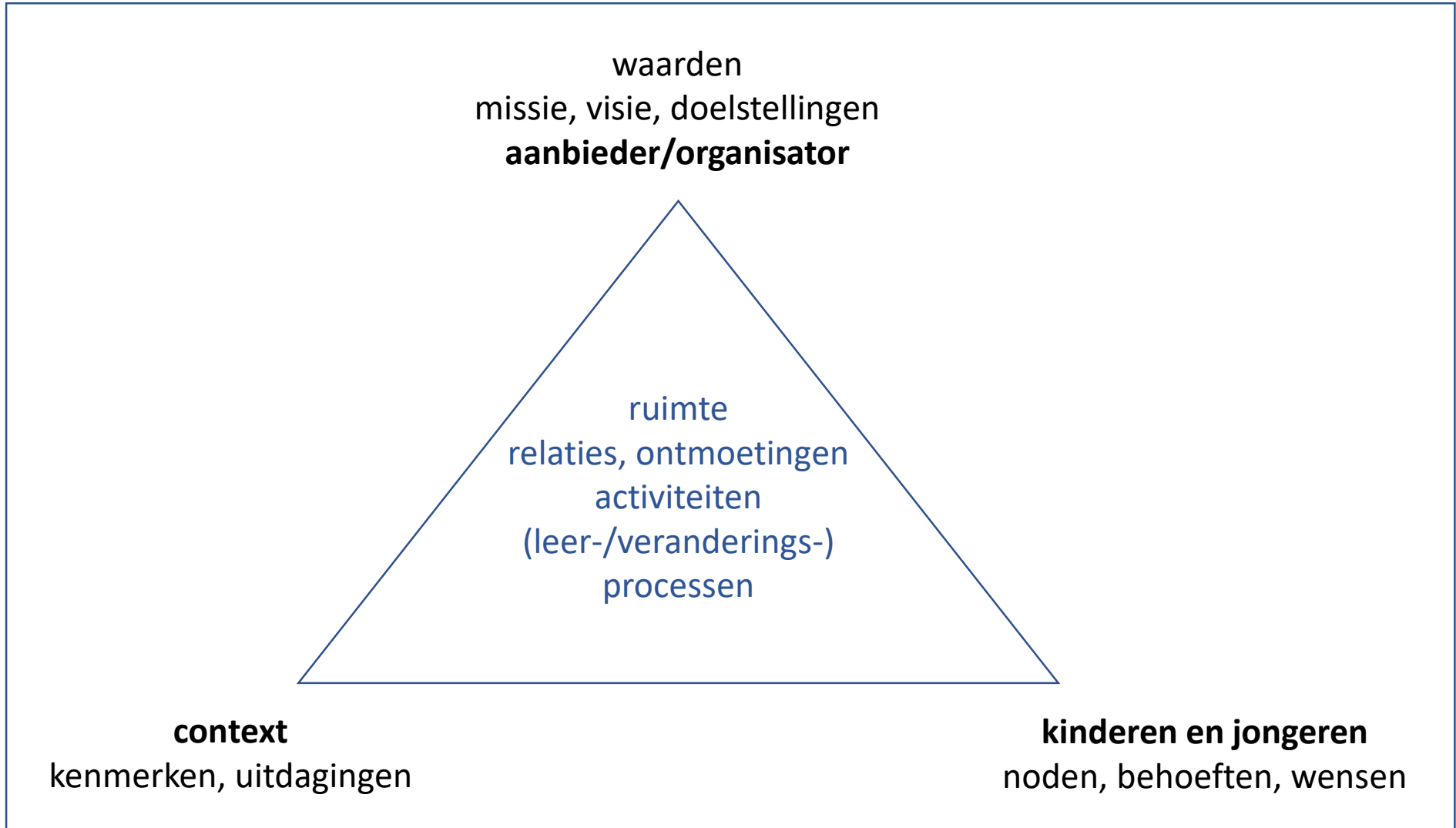
[Politisierend jeugdwerk](https://demos.be/kenniscentrum/dossier/dossier-10-bruikbare-participatieve-methodieken-voor-kinderen-en-jongeren-in)

<https://demos.be/kenniscentrum/dossier/dossier-10-bruikbare-participatieve-methodieken-voor-kinderen-en-jongeren-in>

4. Acterschap is geen attribuut of capaciteit die een individu (in meerdere of mindere mate) 'bezit' en waarmee hij zijn subjectieve wensen in de praktijk kan omzetten. Veeleer gaat het om een kwaliteit van de *relatie* tussen het individu en de omgeving waarmee hij interageert. De actor treedt in relatie met personen, plaatsen, objecten, gebeurtenissen, betekenissen, ordeningen,... in zijn omgeving. Hij gaat ermee om, geeft er zin aan. Dat betekent dat actorschap zich altijd in een heel specifieke sociale, culturele, tijdruimtelijke context afspeelt en zich ook voor elke context anders zal uiten. Veel van deze interactie zit 'onder de waterlijn'.

3. Maatwerk leveren

3. Maatwerk leveren

Eén van de potentiële krachten van jeugdwerk is z'n openheid. Het laat ruimte voor vrijheid en creativiteit.

In de spanning en dynamiek tussen: de doelstellingen van de aanbieder, de noden van de eindgebruiker en de verwachtingen van de context.

Stelling: daar waar de drie 'krachten' in een bruikbare interactie staan, ontwikkelen zich legitieme vormen van jeugdwerk. Wanneer één van de 'krachten' teveel de bovenhand neemt of net te weinig z'n stempel kan drukken, dan kan het zijn dat het aanbod in die context/voor die aanbieder/voor die gebruiker(s) legitimiteitsissues ondervindt.

Dit betekent niet dat enkel 'harmonie' tussen de drie zorgt voor legitimiteit. Als er frictie is tussen de 'krachten' in kwestie, dan is het net legitiem om die frictie te thematiseren, ruimte te geven, er ontmoeting over op te zetten, ...

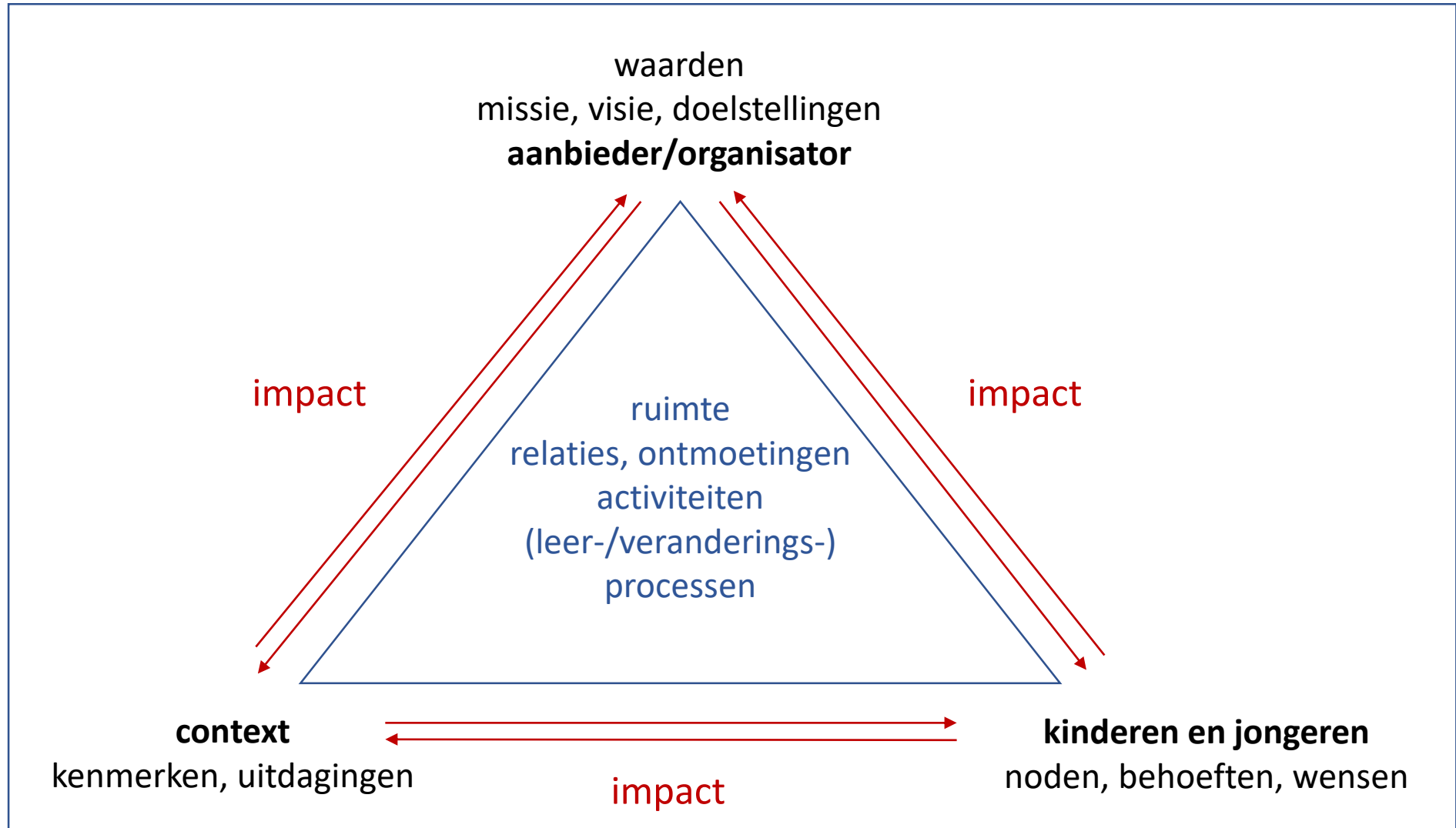
3. Maatwerk leveren

Het probleem is in mijn ogen dat men vaak eenzijdig concepten die werken voor bepaalde jongeren in een bepaalde context overzet op andere contexten, bij andere kinderen en jongeren of voor andere doelstellingen.

En overheden zijn wel erg terughoudend en veel te weinig flexibel om nieuwe initiatieven en een grote diversiteit aan jeugdwerkvormen te erkennen en te ondersteunen die ontstaan vanuit veranderingen bij aanbieders, in contexten en bij kinderen en jongeren zelf.

Maar ook binnen de sector zelf heerst soms risicoaversie en scepsis. En soms een gebrek aan moed en lef om de jongeren te volgen of trouw te blijven aan de eigen visie en doelstellingen of om zich te engageren met/in de context.

4. Impact?

4. Impact?

<https://demos.be/kenniscentrum/document/impactgericht-denken-en-handelen-praktische-gids-van-koning>

<https://impactwizard.eu>

<https://www.youtube.com/watch?v=dpb4AGT684U>